

varingen gaven vele anderen aanleiding om het gegeven voorbeeld te volgen.

Voor al de oorlogswinstbelasting, waarbij zoovele vragen van bedrijfs-huishoudkundigen aard rezen, in verband o.a. met normalen vooruitgang van het bedrijf, heeft stimuleerend gewerkt, en het zoeken naar het antwoord op die vragen door belastingaccountants en hun collega's in het vrije beroep heeft ongetwijfeld verhelderend gewerkt. Maar ook na de afschaffing van de oorlogswinstbelasting bleef de belastingaccountantsdienst zijn nuttigen arbeid voor de belastingadministratie verrichten en het contact met de vrije praktijk, dat hierdoor ontstond werkte naar beide zijden bevruchtend. Men kan zich de belastingadministratie zonder den accountantsdienst niet meer denken, en dat bewijst het groote nut van dezen dienst voor het Rijk.

Dat deze dienst, wij mogen wel zeggen onopzettelijk, maar daarom niet minder reëel een stimulans is geworden voor de uitbreiding van het vrije beroep in Nederland, is niet alleen voor dat beroep, maar ook voor het bedrijfsleven van groot nut geweest. Ook nu nog blijven natuurlijk meeningsverschillen tusschen Rijksaccountants enerzijds en public-accountants met hun cliënten anderzijds, niet uit. Maar de onderlinge waardeering, die gegroeid is in de vijf en twintig jaren gedurende welke de Rijksaccountants thans hebben gewerkt, maakt het mogelijk de kwesties principieel te stellen en die zoo voorbereid aan de beroepsinstanties voor te leggen.

Een woord van hartelijken gelukwensch past ons dus bij het zilveren feest, dat op 1 Mei j.l. werd herdacht.

G. H.

DE BETEKENIS VAN GESTORT KAPITAAL VOOR DE WINSTBELASTING, MEDE IN VERBAND MET INKOOP VAN EIGEN AANDEELEN

door L. Stil

De wet op de dividend- en tantiëmebelasting belastte winstuitdeelingen aan aandeelhouders en verdere deelgerechtigden in de winst; de nog niet door winst gedekte uitdeelingen werden belast zoodra en voorzoover ze het karakter van winstuitdeeling kregen, namelijk zoodra ze alsnog door winst werden gedekt.

Voor de belastbaarheid van eenige uitdeeling aan winstgerechtigden was derhalve primair de vaststelling, dat er boven het gestort kapitaal nog meerder vermogen aanwezig was, waarbij agio op aandelen, indien nog aanwezig, als gestort aandelenkapitaal werd aangemerkt.

Artikel 5, 1e lid b der wet D.T.B. vermeldde nog een bijzondere wijze van winstuitdeeling, namelijk de terugbetaling van kapitaal, indien en voorzoover er winst is, tenzij goed koopmansgebruik eischt, dat de terugbetaling ten laste van kapitaal geschiedt. Toepassing van dit wetsartikel door den fiscus bracht een verstoring mede van het aandelenkapitaal volgens de balansen van de belastingplichtige onderneming en dat door den fiscus voortaan in aanmerking te nemen.

Bij likwidatie gold als belastbare uitdeeling de verdeling van het batig saldo tot het bedrag, waarmede dit het nog niet terugbetaalde kapitaal

overtreft; deze uitdeeling zou ook zonder vermelding in de wet belastbaar zijn volgens art. 2 der wet.

Ter vaststelling van het belastbare batig likwidatie-saldo is de bepaling van het nog niet terugbetaalde kapitaal noodzakelijk en dit is bepaald op het bedrag van het gestorte kapitaal volgens de balans, vermeerderd met het nog aanwezige agio door aandeelhouders gestort en bovendien met de hiervoren vermelde kapitaalsterugbetaling, door den fiscus als winstuitdeeling aangemerkt.

De belastbaarheid van winstuitdeelingen en dus ook van het likwidatie winstsaldo werd verder in art. 5, 2e lid a beperkt door niet als uitdeeling aan te merken sedert 1 Februari 1931 die winstuitdeeling en tot het bedrag, dat tevoren tot dekking van een geleden verlies op de aandeelen is afgeschreven.

Door deze correcties op gestort aandeelenkapitaal en winstuitdeelingen werd bereikt, dat het door aandeelhouders gestorte kapitaal voor zoover mogelijk weer belastingvrij aan hen terugkeerde.

Het Besluit op de Winstbelasting belast:

1°. de winst van eenig boekjaar.

2°. de in dat jaar gedane uitdeelingen uit de overgangsreserve.

Het draagt derhalve een dubbel en verschillend karakter. De winst van een boekjaar wordt berekend door vermogensvergelijking, rekening houdend met stortingen en terugbetalingen op het aandeelenkapitaal en met onttrekkingen aan het vermogen aandeelgerechtigden in de winst en met die anders dan voor bedrijfsdoeleinden.

Bij de dividend- en tantiëmebelasting onderscheidden wij winstuitdeelingen en deze onderscheiding behoudt haar volle waarde voor de uitdeelingen uit de overgangsreserve; bij de winstberekening voor de W.B. worden in die becijfering opgenomen onttrekkingen aan het zuivere vermogen.

Winstuitdeelingen, geen onttrekkingen aan het zuivere vermogen tengevolge hebbende (uitgifte van bonusaandeelen, omzetting van winstbewijzen in aandeelen) en voor de D.T.B. belastbaar, hebben voor de winstbepaling geen effect; echter wel indien de overgangsreserve daardoor wordt aangetast en als uitdeeling daaruit wordt belast.

Geschilpunten over de beantwoording of een onttrekking kapitaalsdan wel winstuitdeeling is, is voor de winstbepaling van geen invloed; wel of zoodanige onttrekking de overgangsreserve heeft aangetast; de kapitaalsterugbetaling kan de grootte der overgangsreserve niet wijzigen, de winstuitkeering wel. Geschilpunten over de beantwoording of een uitdeeling al of niet door winst is gedekt, is voor de winstbepaling van geen invloed; wel weer of de uitdeeling mogelijk de overgangsreserve heeft aangetast.

De uitdrukkingen overgangsreserve en uitdeelingen uit de overgangsreserve kunnen leiden tot onjuiste opvattingen daarvan.

Comptabel is ze het kapitaalssurplus op den overgangsdatum na de winstverdeling van het boekjaar eindigend op dien datum.

De fiscale overgangsreserve bedraagt echter gewoonlijk minder doordat dit kapitaalssurplus wordt verminderd met nog onverrekenende aftrek naar art. 3 en 29 der wet D.T.B.; ze is daardoor reeds bij den aanvang der W.B. af afwijkend van het begrip reserve en ze verwijdt zich tijdens de werking der W.B. nog meer daarvan doordat uit de overgangs-

reserve bestreden zullen worden niet de werkelijke verliezen der belastingplichtige onderneming, maar de negatieve belastbare som, een uitkomst, die geheel afwijkend kan zijn van het werkelijke jaarresultaat en mogelijk de winst van het boekjaar doet wijzigen in een negatieve belastbare som, namelijk door de inschakeling van salarisexcedenten en de aftrekposten volgens art. 7 W.B.

Het bedrag der overgangsreserve wordt daardoor een nog verder afwijkende van het reële kapitaalssurplus, ook bij splitsing van dat surplus in het deel aanwezig op den overgangsdatum en dat na dien datum verkregen.

Met de uitdeelingen uit de overgangsreserve is daarmee ook het verband met den vermogensstand verdwenen; het geheele vermogenssurplus op den overgangsdatum aanwezig komt niet als uitdeeling in aanmerking maar een veel lager bedrag door de verrekening van nog onverrekenende aftrek art. 3 en 29 D.T.B. en later door de verrekening der negatieve belastbare sommen.

Bij de berekening van het kapitaalssurplus zelve zal er reeds afwijking kunnen zijn tusschen de balansen van de belastingplichtige onderneming en den fiscus, namelijk door de berekening van het gestorte kapitaal.

Voor de berekening der jaarlijksche winst en ook voor die der likwidatiewinst is de grootte van het gestorte kapitaal van geen belang; basis voor die berekeningen is het zuiver vermogen op de verschillende data; in art. 5 W.B. handelend over de winstberekening, ontbreekt dan ook terecht eenige verwijzing naar de beteekenis van gestort kapitaal.

Voor de bepaling van het kapitaalssurplus en de daaruit voortvloeiende becijfering der overgangsreserve, is echter de grootte van het gestorte kapitaal onmisbaar en daarmee de mogelijke afwijking met de berekening van den fiscus.

De afwijking is te verklaren door:

- a. aanwezig agio. Op de balansen voorkomend als kapitaalssurplus; fiscaal aan te merken als gestort kapitaal.
- b. als winstuitdeeling aangemerkte kapitaalsterugbetaling.
Op de balansen is het gereduceerde kapitaal opgenomen; fiscaal aan te merken als nog niet terugbetaald kapitaal.
- c. op aandeelen afgestempeld kapitaal wegens geleden verliezen, verminderd met de winstuitdeelingen der periode van afstempeling tot 31 Jan. 1931.
- d. als c., verminderd met de winstuitdeelingen der periode 1 Februari 1931-overgangsdatum.
In beide gevallen komt op de balansen het na reorganisatie gewijzigde aandeelenkapitaal voor; fiscaal wordt het verschil nog opgenomen in de berekening van het gestorte kapitaal.

De afwijking wordt nog verder gewijzigd, wanneer bij den aanvang der onderneming af meeningsverschil bestaat tusschen den belastingplichtige en den fiscus ten opzichte van de werkelijke grootte van het gestorte kapitaal (b.v. deels fictieve of te hooge inbreng) en dit meeningsverschil tot uiting moet worden gebracht bij de vaststelling van gestort kapitaal en overgangsreserve.

Bij Besluit d.d. 11 Dec. 1940 zijn de opcenten op de W.B. te heffen na 1 Jan. 1940 gesteld op 200; het tarief is beperkt tot 150, indien de

winst 8 % van het gestorte kapitaal, bepaald naar den toestand bij het einde van het jaar, niet te boven gaat. De winst wordt dus in verband gebracht met de grootte van het gestorte kapitaal; niet bekend is, welke motieven daartoe hebben geleid.

Door het gestort kapitaal aan het eind van het jaar in beschouwing te nemen, is af te leiden, dat het soliditeitsprincipe uitgangspunt moet zijn geweest, de draagkracht van een onderneming met een aanzienlijk surpluskapitaal is veelal sterker, dan die met een deficit. Ware het rentabiliteitsprincipe uitgangspunt, dan zou meting van de winst met het zuivere vermogen een veel juistere maatstaf zijn.

Ook het ontbreken van een regeling voor „kapitaallooze” ondernemingen (onderlinge maatschappijen) wijst op het principe van vermogensdraagkracht.

De onderneming, die haar reserves omzet in bonusaandeelen, is daardoor echter niet minder solide geworden; de rentabiliteit uitgedrukt in het zuivere vermogen blijft ongewijzigd, de rentabiliteit uitgedrukt in het verhoogde aandeelenkapitaal daalt en daardoor de gunstige kans in een lager tarief te vallen.

De onderneming, die geleden verliezen doet verdwijnen door kapitaalsafstempeling, ondergaat geen wijziging in den vermogensstand; maar reduceert haar aandeelenkapitaal en loopt daardoor het risico van het hoogere tarief.

Aandeelenplaatsing aanzienlijk boven pari schijnt ook niet wenschelijk, wanneer het agio niet als gestort kapitaal kan worden aangemerkt.

Het is wel duidelijk in welke richtingen het toekomstig financieringsbeleid wordt verplaatst. Mogelijk krijgt het aandeel zonder nominale waarde en de industriele obligatie kans van slagen.

Ter benadering van de werkelijkheid is het m.i. juist als gestort en nog niet terugbetaald kapitaal aan te merken ook het door aandeelhouders gestorte agio en het terugbetaalde kapitaal, dat als winstuitdeeling was aangemerkt.

Is voor de winstbepaling zelve de grootte van het gestorte kapitaal geen gegeven van enig belang, voor de becijfering van het heffingspercentage is zij van groote beteekenis.

Bij de berekening van het gestort kapitaal zijn buiten beschouwing gebleven de eigen aandelen in het bezit der belastingplichtige onderneming; ze komen voor die berekening slechts dan in aanmerking, indien de aankoop geschiedt met het doel het aandeelenkapitaal te amortiseeren, waaraan niet afdoet of de aandelen niet onmiddellijk worden ingetrokken en het statutaire kapitaal niet wordt gewijzigd. Als correctie op het gestorte kapitaal komt dan slechts de nominale waarde in beschouwing.

Beschouwen wij nu de inkoop van eigen aandelen uit een oogpunt van winstbepaling.

Het jaarlijksch vastgestelde dividend op de eigen aandelen was voor de D.T.B. geen uitdeeling, de N.V. deelde aan haar zelve uit, zoodat het werkelijk verschuldigd dividendbedrag de grootte der uitdeeling vormde; voor de winstbelasting is het dividend van de eigen aandelen eveneens geen onttrekking, zoodat ook nu in berekening dient te worden genomen het werkelijk verschuldigde dividendbedrag.

Het Besluit W.B. kent in art. 7 aftrek toe op de belastbare winst het bedrag, daarin begrepen wegens zuiver voordeel uit deeltgerechtigdheid in de al dan niet verdeelde winst van een andere vennootschap. Het di-

vidend der eigen aandelen komt voor dien aftrek niet in aanmerking, aangezien dit artikel handelt over „andere” ondernemingen.

Bij de winstbelasting volgens de W.B. beïnvloedt dit dividend ook niet de winst, omdat het als zijnde geen onttrekking buiten de berekening blijft; onderstaand voorbeeld moge ter verduidelijking dienen:

BALANS Uo. 1939.

Activa-Passiva ... f 170.000.—	Kapitaal f 200.000.—
(Zuiver Vermogen)	Winst „ 20.000.—
f 50.000. Eigen	
Aandeelen „ 50.000.—	
(aankoop 1939)	
f 220.000.—	f 220.000.—

VERLIES EN WINST 1939.

Saldo winst te verdeelen	Winstsaldo f 20.000.—
5 % dividend f 20.000	
f 20.000	f 20.000.—
Zuiver Vermogen Uo. 1939	f 170.000.—
+ kapitaalonttrekking	„ 50.000.—
	f 220.000.—
Zuiver Vermogen Uo. 1938	„ 200.000.—
	Winst 1939 f 20.000.—

BALANS Uo. 1940.

Activa-Passiva ... f 155.000.—	Kapitaal f 200.000.—
Eigen Aand. „ 50.000.—	Winst „ 5.000.—
f 205.000.—	f 205.000.—

VERLIES EN WINST 1940.

Saldo Winst f 5.000.—	Eigen Dividend ... f 5.000.—
f 5.000.—	f 5.000.—
Zuiver Vermogen Uo. 1940	f 155.000.—
+ dividenduitkeering	„ 15.000.—
	f 170.000.—
Zuiver Vermogen Uo. 1939	„ 170.000.—
	Winst 1940 f 0.

De departementale opvatting over art. 7 W.B. is, dat het voordeel uit deelgerechtigdheid omvat alle winsten of verliezen, die in de winstberekening zijn opgenomen, derhalve dividenden, claims, bonusaandelen en eveneens koersverschillen en waardeeringsverschillen; dit totaal voor- en nadeel op eigen aandelen is echter weer niet voor aftrek naar art. 7

vatbaar, dit geldt slechts voor het voor- en nadeel verkregen of geleden wegens de deelgerechtigdheid in „andere” ondernemingen.

Van zoodanige voor- en nadeelen op de eigen aandelen kan echter alleen sprake zijn, indien ze jaarlijks worden gewaardeerd op een wisselende waarde, zoodat daardoor het bedrijfsresultaat wordt beïnvloed en bij renderende bedrijven leidt zulks tot grooter winst, dan in werkelijkheid behaald en bij niet renderende bedrijven leidt dit tot grootere verliezen dan de werkelijk geleden; door waardeering behooren de eigen aandelen tot vermogens bestanddeelen en niet tot gestort kapitaal.

Als correctie post op gestort kapitaal komt slechts de nominale waarde in aanmerking en de wijze, waarop het verschil van aankoopbedrag en nominale waarde moet worden beschouwd, wordt hierna uiteengezet.

Geschiedt de aankoop van eigen aandelen met het vooropgezette doel tot wederverkoop, b.v. tot steun van koershandhaving, speculatie of belegging, dan zijn ze vermogensbestanddeelen en de resultaten van deze transacties inclusief de koers- en of waardeeringsverschillen zijn winsten en verliezen en indien de verkoop aan bevriende aandeelhouders mocht geschieden beneden de werkelijke waarde, is het bewust te weinig ontvangene zelfs als winstuitdeeling aan te merken.

Zoodanige handelingen toch kunnen bezwaarlijk beschouwd worden, de inkoop als vermindering van het gestort kapitaal, de verkoop als opnieuw uitgifte van kapitaal, inwelk geval de resultaten niet de winst, maar de grootte van het gestorte aandelenkapitaal beïnvloeden.

Art. 5 1e lid a der wet D.T.B. beschouwde onder bepaalde omstandigheden de terugbetaling van kapitaal als winstuitdeeling en derhalve ook de inkoop van eigen aandelen indien deze handeling als kapitaalsterugbetaling werd aangemerkt. Ook voor de W.B. blijft dit van kracht uitsluitend voor zoover de winstuitdeeling de overgangsreserve aantast.

Terugbetaling van kapitaal boven pari en derhalve ook de inkoop van eigen aandelen ter amortisatie heeft vermindering der reserve tengevolge en deze uitdeeling van winst werd voor de D.T.B. belast. Ook voor de W.B. blijft dit van kracht uitsluitend voor zoover de winstuitdeeling ook de overgangsreserve aantast.

In beide gevallen is er tusschen partijen overeenstemming over het karakter der transactie, namelijk kapitaalsterugbetaling, in het eerste geval tot het volle bedrag belastbaar krachtens art. 5 1e lid a der wet, in het tweede geval alleen een deel belastbaar naar art. 2 der wet, daarbij rekening houdend met gestort en nog aanwezig agio.

Echter bestaat ook de mogelijkheid, dat die overeenstemming niet bestaat tusschen partijen, namelijk, wanneer de transactie wordt voorgesteld als kapitaalsterugbetaling of als inkoop van eigen aandelen, mogelijk ook als aankoop van effecten, maar in wezen beoogt op deze vermomde wijze tot het bedrag van den aankoop winst te onttrekken, in welk geval het geheele bedrag belast was voor de D.T.B. en wel krachtens art. 2 der wet. Ook voor de W.B. blijft dit van kracht voor zoover de vermomde winstuitdeeling de overgangsreserve aantast.

In een beoordeeling of de inkoop der aandelen voor de juiste waarde geschiedt, behoeft in deze gevallen niet te worden getreden, omdat of de geheele koopsom of het boven pari betaalde de winstuitdeeling is; dit wordt anders, wanneer de aankoop niet als zoodanig wordt aangemerkt.

Voor de winstbepaling is de vraag kapitaalsterugbetaling dan wel

winstuitdeeling van geen belang; de onttrekking van het betaalde bedrag voor den aankoop wordt bij de berekening in aanmerking genomen, waardoor wordt verkregen, dat uit deze transacties geen winst of verlies voortvloeien, hetgeen ook geheel in overeenstemming is met den aard daarvan.

Bij inkoop boven pari wordt naast de nominale waarde en mogelijk vroeger gestort agio ook reserve en of winst uitgekeerd, zoodat de geheele aankoopssom als onttrekking in aanmerking komt.

Bij inkoop beneden pari vermindert het oorspronkelijk gestorte kapitaal met het bedrag, dat bij den inkoop aan aandeelhouders wordt terugbetaald; wel vermindert de nominale waarde van het aandeelenkapitaal tot een hooger bedrag dan de aankoopssom, niet het zuivere vermogen, maar het gestorte kapitaal wijzigt slechts met het werkelijk terugbetaalde bedrag.

Bij deze zienswijze ontstaat er wederom disharmonie tusschen het gestort aandeelenkapitaal volgens de balansen en dat van den fiscus.

Wij constateerden echter, dat dit verschil toch reeds bestond, mede doordat agio als gestort kapitaal werd beschouwd, maar bovendien, dat voor de jaarlijksche winstberekening en ook voor de berekening van de likwidatiewinst voortaan alleen van belang was de grootte van het zuivere vermogen en niet van het gestort kapitaal.

Waar uitgifte van aandeelen met agio niet de winst van het jaar van uitgifte kan beïnvloeden, zelfs niet bij bewust te laag stellen van dat agio door den emittent en deze uitgifte haar uitkomst vindt in de grootte van het gestorte kapitaal, moet ook de inkoop van eigen aandeelen ter amortisatie de winst niet kunnen beïnvloeden, onverschillig of ze beneden of boven pari geschiedt. Bij inkoop beneden pari ontstaat voor het minder dan de nominale waarde betaalde een amortisatiereserve, die fiscaal op gelijke wijze moet worden behandeld als de agio reserve, namelijk als deel van het gestorte kapitaal.

Deze opvatting sluit ook geheel aan met het gehuldigde in de wet D.T.B. ten opzichte van gestort kapitaal.

Hebben aankopen van eigen aandeelen plaats gevonden voor het overgangs tijdstip, dan dient bij de vaststelling van gestort kapitaal en overgangsreserve met deze transacties eveneens rekening te worden gehouden.

Tenslotte dient te worden nagegaan welke invloed de aankoop kan uitoefenen op de overgangsreserve.

Bij inkoop beneden pari kan de overgangsreserve niet worden gewijzigd, aangezien geen uitdeeling daaruit kan geschieden; ter zake van het aan aandeelhouders minder betaalde dan de nominale waarde, is als deel van het gestorte kapitaal de amortisatiereserve verschenen. Bij inkoop boven pari verdwijnt voor een deel de agio reserve en daarmede een deel van het gestorte kapitaal en een deel der winstreserves en indien deze zijn samengesteld uit oude en nieuwe winst, is de verdwijning van de oude winst een aantasting der overgangsreserve.

In een tweetal voorbeelden is het verloop der verschillende transacties weergegeven, zooals ze naar bovenvermelde zienswijze haar invloed uitoefenen op winst en overgangsreserve en bovendien als de inkoop slechts de nominale waarde van het kapitaal zou wijzigen.